Armáda je v ... ?!
Marián Mikluš | 24.04.2011

V Európe žijeme už viac ako 65 rokov bez vojenských konfliktov (našťastie). Nebolo možné overiť skutočnú pripravenosť štátov a teda aj armád na konflikty (okrem bývalej Juhoslávie, ale aj tam museli Európu zachraňovať Američania, jej armáda, lebo než sa Európa rozhýbala bolo by po vojne). Čiastočne sa to však realizuje účasťou armády na mierových misiách a vojenských operáciách pod mandátom OSN, NATO, EÚ a OBSE, zatiaľ mimo územia Európy. To vyvoláva na prvý dojem aj bezstarostný a často krát povrchný a neprofesionálny prístup kompetentných politikov k obrane a armáde a nepochopením časti občanov o potrebnosti existencie národnej armády a jej členstva v NATO, EÚ a plnenia si záväzkov.

To, že armáda sa dostáva „problémov“ sa vedelo minimálne už od roku 2005 (a vojenskí plánovači to zistili podľa reálnych zdrojov a neplnených sľubov pre obranu aj skôr), len sa to držalo pod „pokrievkou“.

Tento stav nevznikol za posledný rok aj keď obranný rozpočet na rok **2011** je jeden z najnižších, alarmujúci a likvidačný (1,08 % z HDP) a to len naďalej zvyšuje profesionálny prepad armády a deficit zdrojov dosiahol viac ako 1,5 mld. eur (to sú dva rozpočty roku 2011) a to o chvíľu budeme už 7 rokov v NATO a EÚ. Zároveň to má ešte katastrofálnejšiu plánovanú kontinuitu v kontexte rozpočtov pre obranu na rok **2012** vo výške *0,98 %* z HDP a v roku **2013** vo výške *0,92 %* z HDP.

Myslím, že pre objektívnosť je potrebné kompetentnými sa na tento stav pozrieť aj s odstupom 10-12 rokov. Najobjektívnejšie by bolo vykonať analýzu vývoja stavu od vzniku Armády SR (1993). A zároveň sa pozrieť aj na „rezervy“ v kapitolách rozpočtu niektorých ďalších rezortov vlády SR.

Ale realitou je fakt, že okrem postupného znižovania rozpočtov na armádu, došlo k podstatnému a ľahkovážnemu, veľmi rýchlemu a nadmieru hromadnému personálnemu prepusteniu najskúsenejších vojakov (často krát aj proti ich vôli) a zmrazeniu zdrojov na výbavu a výzbroj vojakov, vrátane jej modernizácie.

V rámci rôznych, rôznorodých a často krát rýchlych aj drahých **reorganizáciách – Modelov 2010, 2015, 2020** (čo nový minister, a mali sme ich celkom 11, resp. 12, ale aj troch v jednom volebnom období, pre vyššiu stabilitu v rezorte, to „rýchlejšia a lepšia“ reorganizácia, ale aj menšia či nedokončená zodpovednosť za ne). Armáda – generálny štáb (náčelník Generálneho štábu) stratila kompetencie predovšetkým v oblasti skutočného (nie papierového) rozhodovania o financovaní a obstarávaní výbavy potrebnej pre plnenie jej nosných úloh. Tieto kompetencie si „šikovne“ na seba previedli úradníci ministerstva obrany (minister obrany, vedúci služobného úradu) a potom často krát oni rozhodovali a to bez súhlasu armády alebo armádu k súhlasu „dotlačili.“ A je tiež potrebné priznať, že aj z postupne menších rozpočtov rezortu obrany sa často krát „šafárilo“ na účet armády.

Tak ako (ne)funguje systém, tak v prvom rade zodpovednosť za krízu v armáde už dlhodobo nieslo a nesie **integrované** ministerstvo obrany SR, na čele s jej vojensko-politickým vedením (minister obrany so svojimi úradníkmi). Ďalej je potrebné sa spýtať aj na zodpovednosť či prácu Bezpečnostnej rady (bývalej Rady obrany štátu), výboru pre obranu a bezpečnosť NR SR, ale aj vlády SR. Možno by stálo za to, pozrieť sa aj na úroveň pripravenosti a schopnosti kompetentných predstaviteľov štátu (zákonodarných aj výkonných), ktorí nesú zodpovednosť za obranu a bezpečnosť! Všetci výborne pracovali len armáda „umiera“, parafrázujem – *operácia sa podarila, len pacient zomrel.*

Vojensko-odborná časť (Generálny štáb) integrovaného ministerstva obrany za dlhé roky si však musí spytovať svedomie, prečo sa dôrazne a profesionálne nedožadovali nápravy vecí, keď o nich vedeli!? Prečo náčelník GŠ nezašiel za hlavným veliteľom OS SR, za predsedom NR SR (výbor pre obranu a bezpečnosť), za predsedom (predsedníčkou) vlády SR alebo na Bezpečnostnú radu? Napokon deficity pre armádu analyzovali aj samotní hlavní funkcionári GŠ a často krát na pokyn „zhora“ ich zmierlivo upravovali. Prečo asi a na pokyn koho?! Aj keď sám môžem zo svojej skúsenosti potvrdiť, že systém funguje často tak, že hoci máš profesionálne argumenty a pravdu, tak ich nezverejňuj, lebo... Ale vojak by mal, aj pri tejto miere rizika!

Už od roku 1994 bola komplexne známa technická životnosť zbraňových systémov, techniky, materiálu a zásob. Bolo by dobré sa pozrieť a verejnosti povedať, čo sa za celú existenciu armády pre ňu z hlavných zbraňových systémov a techniky nakúpilo, podľa čoho a ako sa postupovalo.

Ako je možné, že po viac ako 18 rokoch, a to pritom od rokov 2000-2001 aplikujeme **obranné plánovanie**, sme dospeli do kritického bodu a ten sa nedá prekonať v krátkej dobe a v tomto a ďalších extrémne deficitných rokoch?!

Obrana (armáda) v Slovenskej republike sa nestala dostatočne dôležitou, ani z pohľadu národného (vládu SR, NR SR, Bezpečnostnú radu a ministerstvo obrany), ani medzinárodných záväzkov a sľubov voči NATO a EÚ.

Dokumentuje to reálny stav v obrane a armáde, ktoré sú už postupne aj verejne publikované a konštatujú, že armáda už nie je schopná plniť ústavné a zákonné poslanie a úlohy. Napokon tieto hrozivé konštatovania podporujú aj predbežné závery zo spracovávaného Strategického hodnotenia obrany.

Je možné viesť diskusiu o tom, že výdaje na obranu nie sú práve tie, ktoré produkujú či podstatne prispievajú do tvorby hrubého domáceho produktu (HDP) krajiny, ale sú celým svetom akceptované a realizované práve preto, aby sa mohla, teraz už globálna výroba tovarov, služieb a prác, v rámci tvorby, čo najvyššieho HDP, práve v mierových podmienkach, realizovať.

Je to akási daň sveta za život v relatívnom mieri. A v rámci politicko-vojenských a hospodárskych zoskupení nám nikto dlhodobo nedovolí len sa viesť. Stačí si prečítať vyjadrenie tretieho muža v hierarchii NATO (Franka BOLANDA), ktorý bol spolu ako vedúci expertného tímu NATO (Medzinárodný štáb NATO, Medzinárodný vojenský štáb NATO a Strategické veliteľstvo pre transformáciu v Norfolku) nedávno na Slovensku v rámci prípravy pravidelného dvojročného hodnotenia (správy) plnenia záväzkov SR voči NATO.
Spýtajme sa politického vedenia štátu, v akom rozsahu chce plánovať, v akom realizovať obrannú politiku a s akou armádou chce realizovať kľúčové úlohy obrany a bezpečnosti napísané v Ústave SR, ústavných zákonoch a ďalších relevantných zákonoch štátu a zároveň naše koaličné záväzky v rámci elitných klubov NATO a EÚ?!

Autor je bývalý náčelník Generálneho štábu Armády SR a bývalý štátny radca na sekcii obrany Stálej delegácie SR NATO/Brusel s detašovaným pracoviskom na Stálom zastúpení SR pri EÚ Brusel/Európskej obrannej agentúry ako stála kontaktná osoba MO SR (2007-2010)